

abducere, nec censebuntur canonem incidisse. Ne tamen clerici praedones et suspectos homines apud se manere patiantur, domini archiepiscopus et episcopi in suis dioecesibus eosdem litteris seu processibus inhibendo admonebunt. Et clericorum etiam officiales seu servitores, qui favisse praedonibus comperientur, poenae simili ut praedator, obnoxios se sentient.

[8]. Ut autem bonis contra malos liberior animus maneat et audacia pronior existat, statutum^e, quod Serenissimus divae memoriae Alexander rex, germanus noster, et item nos post felicem nostram coronationem contra familiam, furem insequi et capere atque detinere nolentem, et pro familia, quae quorundam morsibus carpi ob eam rem, quod praedones seu fures insecuta esset, solet^f, [edideramus]², confirmamus et suum robur obtinere volumus, ita ut eiusmodi statutum obedientibus laudi sit et inobedientibus vel obedientes carpentibus turpitudini.

[9]. Praeterea decernimus, ut nemo larvatus seu personatus velata facie sive per publica sive extravagantia et devia itinera audeat incedere, alioquin suspecti hominis famae involvetur et infamiae suspecti iudicio iudicabitur.

[10]. Ut autem haec constitutio omnibus nota sit, et crimina debito modo puniantur, mandamus Fidelitati Tuae, quatenus in capitaneatu tuo passim et ubique sub poena, contra capitaneos inobedientes dudum statuta³, proclamari facias, ut nemo ignorantiam possit praetendere, et in librum castrensem quoque eiusmodi constitutionem inscribi facias, ut ex libro eius cognitionem quilibet habere possit. Sic factura et non aliter pro gratia nostra.

Datum in conventionem generali Piotrcoviensi, feria sexta post festum sanctae Luciae virginis proxima, anno etc. [17 XII 1512].

II. CONSTITUTIO DE OFFICIIS CAPITANEIS INCUMBENTIBUS DILIGENTER EXEQUENDIS^a

Sigismundus Dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae Prussiaeque etc. dominus et haeres, generoso N. capitaneo N.^b, fideli nostro dilecto, gratiam nostram regiam, in absentia eius vicecapitaneo N. Generose, fidelis noster dilecte.

Querelae terrigenarum nostrorum in hoc generali conventu Pyotrzkoviensi, tum etiam exactorum omnium, et denique zupparii Cracoviensis aures nostras plurimum turbarunt, Tuam Fidelitatem et alios capitaneos culpando, quod a Tuae Fidelitatis officio nullum subsidium habeant in exequendis officiis suis. Exactores enim, contra non solventes publicas exactiones iure procedentes, et similiter illi, qui multis impensis et laboribus iustitiam quaerunt, et similiter custodes salis extranei nulla auxilia ab officio Tuae Fidelitatis habentes, etiam contra iure convictos se executionem iustam habere minime praetendunt. Et quoniam volumus, ut cuilibet iustitiae executio iuxta iuris formam fiat, et maxime cum iure coram capitaneis vincuntur publicas exactiones solvere nolentes, aut peregrinum salem in usu contra prohibitionem habentes, consentibus consiliariis nostris constitutionem fecimus, ut in omnes poena exerceretur irremissibilis, qui supradictas constitutiones praevaricati fuerint. Mandamus igitur Tuae Fidelitati sub poenis, dudum contra capitaneos et tenutarios inobedientes constitutis¹, ut quotiescunque acciderit per factores et officiales tam zupparum, quam etiam exactionum, aliquem ad officium Tuae Fidelitatis pro non exoluta exactione vel pro usu salis peregrini deferri, eundem Tua Fidelitas iure, instigante officiali nostro, convincat, et cum convictus fuerit, tam in poenis, quam in re

^e statuimus MK₁.

^f solent MK₁.

^a Tytuł tej konstytucji również pochodzi od O. Balzera. Zestawił on rozmaite tytuły, zawarte w poszczególnych zachowanych oblatkach po księgach sądowych (por. CIP, t. III, nr 125, s. 247).

^b W zachowanych tekstach, oblatowanych w poszczególnych księgach grodzkich, występują tu poszczególne imiona i tytuły starostów, jako adresatów tej normy.

² Przepis ten nawiązuje do konstytucji sejmu 1505 r., I, art. 4. Natomiast powołanie się na statut dotyczący tego, a wydany na sejmie koronacyjnym Zygmunta I w 1507 r. polega – jak to udowodnił O. Balzer (CIP, t. III, nr 124, s. 246, przyp. 2) – na nieporozumieniu. Przepis taki znalazł się dopiero w konstytucjach sejmu 1510 r. (por. wyżej, I, art. 24), zresztą z powołaniem się na konstytucję 1505 r.

³ Por. wyżej konstytucję sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12.

¹ Por. wyżej konstytucję sejmu koronacyjnego 1507 r., I, art. 12.

perlucrata bona illius apprehendat et tamdiu teneat, quamdiu perlucratum simul cum poenis non exolverit. Istud Tua Fidelitas proclamari faciat et in librum castrensem inscribi, ne quispiam se praetendat iustam constitutionem ignorasse. Et id faciat sub poenis praefatis et gratia nostra.

Datum in conventionione generali Piotrkoviensi, feria sexta ante festum sancti Thomae apostoli anno Domini millesimo quingentesimo, duodecimo [17 XII 1512]. Ad mandatum Regiae Maiestatis.

III. RENOVATIO PRIVILEGII KAZIMIRI OLIM REGIS POLONIAE, DATI SUPER ADEPTIONE CARDINALATUS^a

In nomine Domini amen. Ad perpetuam rei memoriam. Emergentes sub tempore casus, rempublicam turbantes et inter subditos odia seminantes, prudens regum et principum consilium vel moderari in melius vel e medio tollere consuevit, ne iterum viribus resumptis deteriora prioribus suscitent^b et factiosis ingerant audaciam; sed ut memoria eiusmodi actionum, per regum principumque prudentiam moderatarum vel constitutarum, aeviterna habeatur, litteris industria humana talia committere consuevit.

Proinde nos Sigismundus ^cDei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithwaniae, necnon terrarum Cracoviae, Sandomiriae, Siradiae, Lanciciae, Cuiaviae, Russiae, Prussiae, Culmensis, Elbigensis Pomeraniaeque etc. dominus et haeres^c, significamus ^dtenore praesentium, quibus expedit, universis et singulis, praesentibus et futuris, harum notitiam habituris^d, quia consiliariis status utriusque, videlicet ecclesiastici et saecularis, regni nostri cupientibus, ut similitates et odia inter regnicolas huius regni ex inconsuetis praecedentibus, quas sibi quispiam sua sponte propriaque^e libidine seu ambitionis instinctu, sine regis pro tempore existentis admissione, praepararet^f seu praeparare vellet, non crescerent^g, iidem^h consilarii nostri supplicarunt nobis humiliter, ut quoddam privilegium divi Kazimiri regis, parentis nostri, inferius insertum, innovandum decerneremus, eidemque observando aeviternae firmum robur de plenitudine potestatis Maiestatis nostrae Regiae adderemus. Cuius quidem privilegii tenor de verbo ad verbum sequitur ⁱet est talisⁱ:

Casimirus^j, ^kDei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithvaniae Russiaeque haeres^k etc., significamus tenore praesentium quibus expedit, universis, praesentibus et futuris: quod cum inter terras nostras regni Poloniae et subditos earum, non modica orta esset differentia, disceptatioque non mediocriter fieret, de et super cardinalatu reverendissimi in C[hristo] p[atris] domini Sbignei episcopi Cracoviensis, propter quam etiam Respublica Regni ipsius dissolvebatur et complurima incommoda capiebat, nos tamen talem differentiam disceptationesque, prout ex debito regiminis^l nostri tenemur semovere, sedare,

^a Tytuł ten pochodzi z MK O. Balzer (CIP, t. III, nr 121, s. 235-238) zatytułował go: Litterae privilegium archiepiscopis Gnesnensibus de praerogativis ipsorum praesertim vero de iure coronandi reges et reginas Poloniae a Kasimiro III rege anno 1451 impertitum adiecta clausula poenali contra episcopos cardinalatus aut legationis dignitatem ambientes ratum habentes. Zatwierdzenie tego przywileju oparte jest (por. wyżej wstęp do niniejszych konstytucji, przyp. 7) na dwóch oryginalnych, ale nieco od siebie różniących się dyplomach oraz na wpisie do MK; stąd odmianki zaznaczone zostały skrótami: Dypl. I, Dypl. 2 i MK₁. Nadto w miejscu, gdzie O. Balzer pominął oryginalny tekst przywileju Kazimierza Jagiellończyka, tekst ten został zacytowany na podstawie VL i sczytany z wydawnictwem J.W. Bandtkiego, Ius Pol. s. 259-260.

^b susatent Dypl. I.

^{c-c} W MK₁ pominięto cały tytuł królewski zastępując go skrótem: etc.

^{d-d} W MK₁ słowa te zastąpiono skrótem: etc.

^e propria Dypl. I.

^f praeparet Dypl. I.

^g cresceret Dypl. I, Dypl. 2 i MK₁.

^h idem Dypl. I.

ⁱ⁻ⁱ et talis est Dypl. 2. Dalej w CIP znajduje się uwaga: Sequitur privilegium Kasimiri III regis datum in conventionione generali Piotrkoviensi, 17 Iunii a. 1451, archiepiscopis Gnesnensibus certas praerogativas, praesertim vero ius coronandi reges et reginas Poloniae concedens.

^j Następuje tu tekst z VL, t. I, s. 171-172, zatytułowany tamże: Casimirus Jagello, de praerogativis archiepiscopi Gnesnensis et iure coronandi reges (zaczepnięty przez Konarskiego z J. Przyłuskiego, Leges seu statuta, k. 22 i 84). U J.W. Bandtkiego w Ius Pol, s. 259 przywilej ten opatrzony został tytułem: Lex Casimiri IV de cardinalatu ac praerogativis archiepiscoporum Gnesnensium a. 1451 lata.

^{k-k} Dodane za Ius Pol.

^l regimine VL.